

Preek 1 oktober 2023
Bevestiging ambtsdrager
HWS Ontmoetingskerk

Daniël 4:25-34 NBV21 (sommige andere vertalingen is dat Daniël 4:28-37)

Gemeente van Jezus Christus,
Hoogmoed komt voor de val... Zo klinkt het bekende spreekwoord... Hoogmoed... Hoogmoed is de oerzonde. De valse belofte van de slang dat de mens gelijk zou zijn aan God. De bouw van de toren van Babel was om tot in de hemel te komen, gelijk te zijn aan God. Nebukadnessar die neerkijkt op zijn creatie, denkt de allerhoogste te zijn... Ultieme hoogmoed is dat, denken dat je gelijk kunt zijn aan God...
Ik denk dat er maar heel weinig mensen zijn die zichzelf als hoogmoedig zien... Misschien zelfverzekerd, maar vaker zelfs nog eerder onzeker dan hoogmoedig. We zullen onszelf zeker niet gelijk noemen aan God... Maar in onze tijd, in onze cultuur, zijn wie niet net zo als de torenbouwers in Babel geworden? Onze samenleving gelooft massaal in het ideaal van vrijheid en maakbaarheid. Ik kan alles, ik mag alles, ik wil alles. De vrucht in het paradijs schonk kennis van goed en kwaad, maar wij gaan nog een stap verder: Wij kiezen zelf wat goed en kwaad is. We zijn zelf god geworden. 'The sky is the limit' of eigenlijk niet eens... Mijn leven draait om mijn geluk, dat ik het goed voor elkaar heb...

Dat is misschien nog wel het meest duidelijke kenmerk van hoogmoed. Dat het meer om jezelf, om je eigen belangen gaat dan die van een ander. Hoogmoed is dat jouw leven met name om jezelf draait: ik kies de goedkoopste vlucht voor een citytrip aan de andere kant van de wereld, om even heerlijk te genieten... Maar ik sta er niet bij stil dat de rekening voor de milieuschade betaald moet worden door mensen in derdewereldlanden en door toekomstige generaties... Het draait om mij en verder dan mijzelf kijk ik niet... Niet echt tenminste... Mijn leven staat vol met beloningen die ik mijzelf gun, want ik verdien het om zo goed te leven...

Ik verdien het... Waarom zou jij er wel recht op hebben? Maar iemand in de Hoorn van Afrika die veel harder werkt, zich meer inzet voor zijn familie en gemeenschap niet? Sterker nog waarom zou juist zo iemand het slachtoffer moeten zijn van de milieuvervuiling die wij Westerse mensen voor het overgrote deel veroorzaken? Waarom heb jij recht op de levensstijl die je hebt?

Voor Nebukadnessar was het antwoord duidelijk: Ik verdien alle macht en majesteit omdat ik het zelf voor elkaar heb gekregen... Dat klinkt eerlijk: loon naar werken... Maar is dat wel zo? Zijn adviseurs, zijn ambtenaren, zijn officieren en soldaten hebben vrijwel alles gedaan... En Nebukadnessar? Hij heeft ook wat gedaan, maar heeft vooral geprofiteerd van het werk van anderen en daar zelf de eer voor opgeëist.

Zijn wij niet net zo? Wij kopen spullen waar we blij mee zijn, of misschien zij we er niet eens blij mee, en houden onszelf voor: hier heb ik recht op, hier heb ik hard voor gewerkt. En natuurlijk heb je het geld ervoor verdient. Maar is het rechtvaardig dat mensen in bijvoorbeeld China en India werkdagen van 15 uur of langer maken voor een hongerloon zodat ik dat zo goedkoop mogelijk allerlei spullen kan kopen? En de milieuschade is dan nog niet eens genoemd. Ik heb het prachtige product, maar anderen betalen de werkelijke prijs. De impliciete gedachte erachter is: ik ben belangrijker dan de ander... Hoogmoed...

Misschien denk je nu wel bij jezelf. Maar gelukkig ben ik niet zo. Ik doe het beter dan die ander. Ik leef op een manier zoals iedereen zou moeten doen. Ik zal het nooit hardop zeggen, maar stiekem vind ik mijzelf toch wel heel geweldig... Ook dat is hoogmoed...

En hoogmoed komt voor de val. Dat is een Bijbelse uitdrukking. Jezus zegt het zelf ook: 'Wie zichzelf verhoogt zal worden vernederd.' Wat opvalt is dat het hier niet gaat over een

mogelijkheid: als je hoogmoedig bent pas dan maar op want je kan misschien vallen daardoor... Nee, de val is zeker: 'Wie zichzelf verhoogt zal worden vernederd.' Elders in de Bijbel staat: 'God keert zich tegen hoogmoedigen, maar aan nederigen schenkt Hij zijn genade.' God heeft kennelijk een hekel aan hoogmoedig gedrag... En hoogmoed is één van de zonden die tekenend zijn voor onze cultuur...

En zo houdt het verhaal van koning Nebukadnessar ons een spiegel voor. Het is het verhaal van een hoogmoedige die tot val komt, maar die ook door God weer overeind wordt geholpen. Niet langer als hoogmoedige, maar als nederige...

Voorafgaand aan Daniël 4 lezen we zowel in Daniël 2, het verhaal van de droom van het beeld, als in Daniël 3, het verhaal van de brandende oven, dat Nebukadnessar onze God prijst. De koning is getuige geweest van bijzondere dingen en daardoor beseft hij, deze 'God is de God der goden' en ook 'er is geen god die kan redden als deze'. Het geloof is er bij Nebukadnessar, of was er... Want in Daniël 4 lijkt het geloof weer helemaal weg...

Dat is denk ik ook een kenmerkend gevolg van teveel hoogmoed... Als hoogmoedige denk je al snel: 'ik moet het zelf doen.' Ik, niet de ander, niet God, ik... En zo creëer je dat je nog meer op jezelf gericht bent, op je eigen kunnen, op je eigen succes. Het hangt van mij af... En het tragische gevolg is dan vaak ook: en God heeft er niets mee te maken.

Zo ook Nebukadnessar. We lezen dat hij op het dak van het koninklijk paleis loopt en de stad Babel bekijkt. Dat is een belangrijk gegeven. Het paleis was waarschijnlijk een hoog gebouw en in ieder geval op een hoge plek in de stad. En Nebukadnessar loopt daar over het dak en kijkt naar de stad... Kijkt dus naar beneden, kijkt neer op de mensen. Hij is de hoogste, letterlijk en figuurlijk. Hij zegt: 'Is Babel niet indrukwekkend, de koningsstad die ik door mijn grote macht heb gebouwd tot eer van mijn majesteit?' De eeuwenoude stad Babel, die al honderden jaren bekend stond als een grote en machtige stad... Nebukadnessar trekt alle eer naar zich toe... Hoogmoed... komt voor de val...

'De koning had deze woorden nog niet gesproken of er klonk een stem uit de hemel: 'Dit wordt u aangekondigd, koning Nebukadnessar: Het koningschap is u ontnomen.' We hebben de tekst met elkaar gelezen. Zeven jaar lang, letterlijk staat er zeven tijden lang, eet Nebukadnessar gras als de runderen...

De blikrichting is nog steeds hetzelfde, naar beneden. Maar dit keer niet op een prachtige stad, neerkijkend, maar kijkend naar het gras, de complete vernedering. Een ieder die het ziet kijkt neer op de kruipende Nebukadnessar. Nebukadnessar heeft het volledig aan zichzelf te danken. Hij wist van God, maar koos ervoor om Hem te negeren... God gaf hem de kans om tot inkeer te komen, Hij gaf een droom en Daniël legde het uit, met een duidelijke oproep: Nebukadnessar, bekeer je... Maar het had geen effect. In het denken van Nebukadnessar draaide alles en iedereen alleen om hem... Hoogmoed... komt voor de val... De hoge koning eet gras met de runderen...

Soms wordt er nog weleens lacherig gedaan over dit Bijbelverhaal. Niet alleen vanwege het komische aspect van een koning die gras eet, maar ook omdat vanuit de geschiedenis er geen enkel bewijs is dat dit echt gebeurd is. We weten veel over koning Nebukadnessar de tweede, maar dit verhaal komt alleen voor in de Bijbel. De conclusie is dan vaak simpel: 'het is dus niet echt gebeurd en de bijbelschrijver heeft het verzonnen.' Daar is van alles over te zeggen, maar dat we er niets over lezen in Babylonische bronnen is niet zo gek. Er wordt namelijk eigenlijk nooit iets echt negatiefs gezegd over de belangrijke koningen van Babel... Sterker nog dat geldt voor alle volken... De belangrijke heersers zijn, als je de geschreven

bronnen moet geloven, altijd geweldig geweest. Met natuurlijk als uitzondering die machthebbers die hun macht hebben verloren. Overwinnaars schrijven de geschiedenis, en daarin zet je jezelf natuurlijk zo positief mogelijk neer en je tegenstanders zo negatief mogelijk... Jij bent de beste en iedereen moet het weten, en ze mogen niets weten van je tekortkomingen... Ook dat is hoogmoed... Iets wat bij alle volken in de oudheid gebruikelijk was...

Alle? Nee, niet alle. Er was één volk dat zelfs niet bang was om van zijn grootste helden te vertellen dat die ook zwakke kanten hadden. Enig idee welk volk dat was? Ik heb het natuurlijk over het volk Israël. Over elk van de aartsvaders staan verhalen over list en bedrog. De stamvaders, zonen van Jakob, komen er voor het grootste deel ook bepaald niet rooskleurig van af. Leider Mozes stottert en durft eerst niet zijn taak op zich te nemen. De grote koning David die vreemdgaat en als gevolg daarvan één van zijn soldaten vermoordt. De andere legendarische koning Salomo die, ondanks zijn wijsheid, ten onder gaat aan de verleidingen van zijn vele vrouwen... En ook Israël zelf... Het volk presenteert haar geschiedenis niet als een triomftocht, zoals de andere volken doen, maar als een realistische geschiedenis van vallen en opstaan. In het geval van Israël wel heel veel vallen... Maar ook steeds weer opstaan, in het besef: ik hoef het niet alleen te doen, God is erbij! Mooi om dat op Israëlzondag te beseffen: Israël is uniek op vele manieren, het is het volk van God, en het is ook uniek omdat ze niet bang zijn om hun tekortkomingen te laten zien.

Nebukadnessar keek neer op de mensen, keek vervolgens naar beneden naar het gras, 'Maar toen de zeven jaren verstreken waren, sloeg ik, Nebukadnessar, mijn ogen naar de hemel op en keerde mijn verstand in mij terug. Ik preeste de allerhoogste God, ik roemde en verheerlijkte de eeuwig Levende: zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij en zijn koningschap duurt van generatie tot generatie voort.' De blikrichting veranderd naar omhoog. Niet meer gericht op het eigen ik, op de eigen hoogmoed, maar gericht op God, op de Allerhoogste...

Hoe is dat in uw, in jouw leven? Ik zei het eerder in deze preek ook al: maar weinig mensen beschouwen zichzelf als hoogmoedig... Maar in feite denk ik dat we het allemaal wel zijn, in meer of mindere mate. Dat we vinden dat het leven om onszelf draait... En ook dat we, net als de machthebbers in de oudheid en ook die van nu, bang zijn om te falen, bang zijn om tekort te schieten, bang dat een ander minder van ons gaat denken. Waarom zou je die angst hebben? Het voorbeeld van Israël laat zien dat je mag falen, dat je tekortkomingen mag hebben...

Dat klinkt logisch, maar in onze cultuur is dat het niet meer... Van jongs af aan wordt ons voorgehouden dat wij het beste uit het leven moeten halen, en dat het hoogste levensdoel is om persoonlijk geluk te bereiken... Daarmee geef je geen ruimte voor falen... Met als gevolg bijvoorbeeld ook grote vormen van onzekerheid en perfectionisme... Ook dat zijn symptomen van hoogmoed. Je bent bang dat de ander minder van je gaat denken als je niet aan je eigen ideaal voldoet... Onze cultuur is vol van hoogmoed... Iets dat ons allemaal kleurt...

Het evangelie geeft ons een alternatief, een prachtig alternatief. Plaats niet jezelf in het middelpunt van je leven, maar God. Hij is de allerhoogste, hij is daadwerkelijk goed... Op alle vlakken is God goed... Wij hoeven niet de allerbeste te zijn, want Hij is dat al. Wij mogen tekortschieten, want God houdt van ons, Hij gaat niet minder van ons denken.

Werp je eigen juk en last van je af, en neem dat van Jezus op je. Hij zegt het zelf ook al: 'Kom allen bij Mij, jullie die vermoeid zijn en onder lasten gebukt gaan, Ik zal jullie rust geven. Neem mijn juk op je en leer van Mij: Ik ben zachtmoedig en nederig van hart. Dan zullen jullie werkelijk rust vinden, want mijn juk is zacht en mijn last is licht.' Dit geldt in het bijzonder ook voor de hoogmoedige mens. De mens die zal gaan vallen, want:

'hoogmoed komt voor de val'. Richt je op Jezus, zet God in het middelpunt.

Dit geeft veel rust en ook vrijheid. Je bent niet gebonden aan de mening van anderen, of je eigen onzekerheid, of je veeleisende perfectionisme... Het geeft rust. Ik hoef het niet allemaal te doen, want God helpt mij... En als ik tekort schiet... Het is goed. Dit is de les die Jezus ons leert, dit is de ervaring van koning Nebukadnessar...

En vandaag in het bijzonder willen we die les ook aan jou meegeven Cornelie, en aan alle kerkenraadsleden. In het ambt komt er veel op je af, en er is eigenlijk altijd wel meer om te doen. Het werk is nooit klaar. Het kan dan heel verleidelijk zijn om te gaan denken: 'ik moet het doen, het draait om mij en zonder mij zal het niet lukken.' Misschien klopt dat zelfs ook wel, als jij dat project niet doet gebeurt het niet... Maar zo'n gedachte kan jezelf overnemen en je visie op de kerk veranderen. Je denkt het moet gebeuren en alleen ik... Dus ik doe het! En het vraagt teveel van je... En in de kerk... De enige die echt noodzakelijk is is de drieënige God... Wanneer we denken dat het om ons draait, dan maak je jezelf in wezen gelijk aan God, hoogmoed...

Laten wij op een christelijke manier in het ambt staan. God in het midden en doen wat goed is om te doen... En voor de rest... Kerk zijn we met zijn allen. Onze traditie kent het idee van het ambt van alle gelovigen, in de eerste Petrusbrief staat het zo: 'u bent een uitverkoren geslacht, een koninkrijk van priesters, een heilige natie,' Dat gaat over ons, meer concreet dat gaat ook over u, over jou... Het kerkenwerk is voor ons allen... Wees je daar ook bewust van wanneer de kerkenraad contact gaat opnemen met mogelijke ambtsdragers, we zijn allemaal door het geloof al een priester, een ambtsdrager. We zijn geroepen om van betekenis te zijn...

Dat is geen hoogmoed. Dat is wat God ons door Jezus Christus heen geeft. En juist ook door het werk in de kerk, beter gezegd: door het navolgen van Christus leren wij ook wat het is om dienstbaar te zijn. Want dat is het voorbeeld van Jezus. In de woorden van Paulus: 'Hij, die de gestalte van God had, maakte er geen aanspraak op aan God gelijk te zijn, maar deed afstand van zijn positie en nam de gestalte aan van een dienaar. Hij werd gelijk aan de mensen, en als mens verschenen heeft Hij zich vernederd en werd gehoorzaam tot in de dood – de dood aan het kruis.' Jezus was de allerhoogste, maar vernederde zichzelf, voor ons. Dat is nederigheid, het tegenovergestelde van hoogmoed. Dat is onze roeping, we hoorden het ook in de leefregel: 'acht de ander hoger dan uzelf' en verderop: 'wees niet hoogmoedig, maar zet uzelf aan tot nederigheid.' Dat is de roeping van elke gelovige... Durf voeten te wassen...

Het is in onze Westerse cultuur een wereldvreemde roeping. De hedendaagse mens in Nederland is doorgaans vooral gericht op zichzelf, en op zijn eigen verlangens, het leven draait om het 'ik'... Hoogmoed... Maar de Bijbel leert ons dat hoogmoed voor de val komt. Dat toonde Nebukadnessar ons, maar zijn ervaring leert ons dat God juist degenen die gevallen zijn wil verhogen. Laten wij dus leven zoals God van ons vraagt, gericht op Hem, met een nederige levensstijl. Dat geeft échte vrijheid en échte rust tot eer van God, en uit liefde voor de naaste. Halleluja, amen.

Met eventuele reacties op deze preek kunt u terecht bij ds. Stefan Honing. stefanhoning@gmail.com of 06-48883410